

Pred svetom vsem svoj dom ljubímo,  
Z besedo, delom, to vršimo;  
Vsak bodi krepek in srčan,  
Da nam napoči bolji dan!

Ljubiti dom gre iz srcá,  
Ljubezen srčna le veljá:  
Za dom, če treba je trpeti,  
Če tudi treba za-nj umreti,  
Naj nič strašilo nas ne bo;  
Za dom trpeti je sladkó!

Ljubiti dom ne gre le zdaj,  
Ljubiti dom gre vekomaj:  
Oj bratje, sestre, prisezimo  
In domu zvestost ohranimo,  
Da blagoslavlja večni čas  
Ljubav do doma v grobu nas!

Fr. Cimperman.

## Mitologične preiskave.

### Pregina, mitično bitje starih Slovencev.

Spisal Davorin Trstenjak.

Kedar poleti med gromom in bliskom huda burja piše in žitno latovje giblje in prevrača, stoka kmet in pravi: „oj! ti nesrečna pregina, kaj si mi škode napravila.“

Kaj neki pomeni ta beseda?

Jaz jo razlagam iz besede „preginem“ in mislim, da je sestavljena iz prepozicije pre in ginoti; — ginoti (ГЫНОТИ) pa stoji za gibnoti (ГЫБНОТИ). Te besede prvotni pomen je gotovo plicare, zato gibnica, gibek, flexibilis. Iz pomenov: plicare, flectere, pa so se obražili pomeni: premage, pogibelji, zgubitka (primeri: guba, ptica, falte) pogubljenja, lik nemškim: winden, plicare, flectere in überwinden, superare.

Pregina (ПРЕГІНА) toraj stoji za: ПРЭГІБНА — přegibna, in znači: flectens, plicans, procellans, curvans, die beugende, verflechtende, umkehrende, primeri latinsko: procella, Sturm, in procello; gibljem, prevračam. Tudi Belostenec <sup>1)</sup> tolmači přegibljem v: procello, capero, corrugo, staroslov. pregybanje, plicatio, pregnoti za pregybnoti, plicare.\*)

V staroslovenščini nahajamo: pregynia. Miklošič <sup>2)</sup> je pristavil pri tej besedi: „sensus dubius“; vendar iz konteksta stavkov, v katerih se nahaja, se že razjasnuje pomen, ker „v preginjeh in v neobhodnih gorah“ kaže na zadelan, zaprečen pot, toraj so preginje: Windungen, durch Gestrüpp verflochtene Wege, Schluchten (schlucht od schlingen = winden), Abgründe, Biegungen itd. Stavek iz staroslovenskega virnika, ktereга Miklošič navaja, in v katerem nahajamo „mjestjeh pregynenih“, „pustijną pregynenoe“, se drugače ne more razlagati, kakor: locis flexis curvatis, locus desertus, curvus, flexus itd.

Tudi pri starih Rusih najdemo mitično bitje: Pe-

<sup>1)</sup> Belostenec „Gazophyla“ s. v: přegibljem.

\*) Primeri še srbsk. pregnuti za přegibnuti 1) biegen, beugen, 2) entschliessen, ker odločitva je nagnenje na eno stran, zato črnogorsk. preginjač, der Entschlossene, primeri starosl. lončiti, definire, iz korenike: lonk, lenk, curvare, beugen, poginjati se, vorwärts neigen.

<sup>2)</sup> Miklošič „Lex. paleosl.“ s. v.

regyna. Visokoučeni Sreznevski <sup>1)</sup> priobčuje iz starega rokopisa „Uklanjajsja pred Bogom nevidimym: moljaščih člvk (človek) rodu i roždenicam (naše rojenice), Perunu i Mokoši i Peregyni = Pregini, ker pere je ruska oblika, staroslov. прѣ, novoslov. pre.\*) (Kon. prih.)

## Socijalno-politiške razprave.

### Bivša pariška komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

IV. (nadaljevanje.)

Tako, kakor sem ravnokar popisal stvar, nič prenapel, nič odvzel, argumentirajo proletarci in njihovi socijalistični vodje. Kdo bo tajil, da ne bi bilo mnogo istine v njihovih besedah? In kaj so nasledki tega? Da se tem enostranskim svobodnjaškim in liberalnim naporom nasproti postavljajo isto tako enostranski naporji vse zjednačiti. Ti naporji cikajo na to, da bi se z močjo in z voljo cele skupine (na priliko: države, komune) vsem državljanom enaka mera vseh vžitkov osigurala. V to ime, da bi se pa to dalo vresničiti, mora se po mnenji komunistov vse privatno premoženje v skupno premoženje združiti, in da se to skupno premoženje ne le samo vzdržuje, temuč tudi pomnožuje, mora država „vse delo organizirati“. Na tej podlagi bi se potem vsem enaki vžitki zagotovili.

Liberalizem postane prav lahko v svojih razmerah napram državi preveč centrifugalni, med tem ko hoče komunizem preveč vse v državi vsredotočiti. Ako vlada nebrzdana svoboda v narodno-gospodarstvenih zadevah, postanejo „svobodne“ fabrike\*\*) postavno dopuščene, vekovite ječe za proletarca, protiva bi pa spet bila država, osnovana na komunističnih načelih, posilna delavnica v velikem slogu. Schäffle\*\*\*) je pisal ravno o tem 1870. leta, da, ako bi ekonomični liberalizem enostransko nadvladal, ima se človeško društvo po pravici bati strašanskih komunističnih udarcev. In mož je bil dober prerok, kajti še ne dobro leto potem se je pariška komuna z grozovitimi čini pokopala, o čemur bomo pozneje obširno govorili.

Naloga našega časa je, da se to, kar je resničnega in dobrega, ravno tako iz liberalizma kakor iz komunizma izbere in zveže, da se ogibljemo napak obeh sistem in da z vsem trudom za tem težimo, da se osebna svoboda in društvena enakost v istem razmerju razvijata. Ta težnja gré za tem, da se morajo vsem po javni vlasti vnanja tla osebne svobode ohraniti, ali ob enem se morajo pa tudi divji izrastki te svobode toliko prikrajšati in opravičiti, da se bo kolikor toliko za zmirom prilika odvzela, ako bi nekteri bogataši siromaškega proletarca tlačili, teptali in vničevali. To tretjo težnjo imenujejo najnovejši národní ekonomični federalizem. Izpovemo tu, da tudi spadamo po svojem mišljenju in osvedočenju v krog ekonomičnih federalistov. Cilj in konec ekonomičnega

<sup>1)</sup> Sreznevski „Archiv istoričk. i juridič. svjedenij. Ko-lačeva. cast. 2. otdjel 1. str. 114.

\*) Staroslov. ГЫНОТИ, gynoti, je že Miklošič postavil k: ГЫБНОТИ, gybnoti, vendar pomen: perire je že drugotni, prvotni je: flectere, plicare, curvare.

\*\*) Nemški národní ekonom grof Soden piše že pred 60 leti: Die sogenannten freien Fabriken sind nichts anderes als permanente Zuchthäuser der schlimmsten Art für das arme Proletariat.

Pis.

\*\*\*)) „Socialismus und Kapitalismus“ na 159. str.

federalizma je: vsem osebno svobodo pridobiti ali obenem pa tudi vsem dobro gmotno (materielno) stanje pod zaščito te svobode asigurati. Vsi dobri vspehi na polji socialne reforme, kakor: delavske zadruge (Arbeitergenossenschaften), postavodajalstvo za stran fabrik in železnic, težnja za tem, da se države razvojničijo in da se „milica“ vpelje, resnične poprave v davkarstvu itd. spadajo v področje ekonomičnega federalizma.

Prihodnjič bomo govorili o raznovrstnih komunističnih in socialističnih sistemah; začeli bomo pri Francozih.

## Dopisi.

**Iz Lokavca na Goriškem** 8. mal. srp. A. S. (Po naključni zakasnjeno.) Dovolite že skozi 16 let zvestemu naročniku „Novic“ malo prostora, da pové, kako se pri nas godí. Letošnja spomlad nam je zelo neugodna bila, večidel mokra in mrzla. Trta je posebno trpela; tam pa tam se še zdaj v cvetji nahaja, tako, da stari ljudje ne pomnijo tako kasnega cvetenja. Delavci pa so grozno dragi, in še dobiti se ne morejo za dobro plačo. Senožeti obetajo obilo košnje; pšenica in ječmen sta lepa, krompir pa je začel bolehati in tam pa tam že gnijje; fižol je zima poškodovala; turšica je še majhna. Za dolgo mokroto sledi rada suša, in tako se je tudi pri nas letos kaj tacega bati. — V nedeljo 16. rožnika se je tudi pri nas za papeževe petindvajsetletnico lepa cerkvena slovesnost obhajala; naj mili Bog še dolgo poživi sv. očeta. — Naša občina šteje čez 1000 duš; cerkvene zadeve imamo vse v lepem redu, zato hvala našemu častitemu dušnemu pastirju, in tudi marljivemu gosp. vikarju; al učitelja, učitelja za ljudsko šolo živo potrebujemo. Al kako ga plačati pošteno, ker so naši ljudje večidel siromaki? Kedar uboga vas sama ne more, takrat — tako sem že enkrat v ljubih naših „Novicah“ bral — naj se županstvo ali krajno šolsko svetovalstvo s prošnjo obrne do višega c. kr. deželnega šolskega sveta (v Gorico), da revnemu kraju naklone pomoč iz cesarskega zaklada, tako imenovanega „Normalschulfond“. Zato županstvo na noge! Kdor trka, se mu odpre!

**Iz Idrije.** (Društvo „Šola“) so darovali: Gosp. F. Stegnar, šolski nadzornik 20 gold., gosp. Žerjov, sodnijski pristav 10 gold., gosp. Lapajne, trgovec 20 gld., gosp. Rupnik, učitelj 5 gold., gosp. Lapajne, učitelj 20 gold. (Vse darove bode društvo po časnikih spričevalo.)

**Krško na Dolenskem** 28. julija. — Evo, dragi čitatelj lep „štukelc“ krških „feuerwehristov“, ktere je po velikem trudu tukajšnji c. kr. okrajni komisar pl. Rutkovski skupaj spravil. Popoldne 26. dne t. m. sta 2 junaka v opravi „štajgarjev“ šla na sejm k sv. Ani v Leskovcu. Ondi sta se ta junaka spravila nad gasilnico Leskovško in meni nič tebi nič vodo brizgati začela med ljudstvo in konje. Na te predrzne burke se oglasi eden ondašnjih prebivalcev z besedami: „hočete li konje splašiti in v tesnobi ceste napraviti veliko nesrečo?“ Na to pa plane eden teh škropivcev nad kmeta in mu založi zaušnico. Kaj bi bilo lahko iz te razuzdanosti postalo, ako bi po pravici razdraženih kmetov ne bili rodoljubni gospodje potolažili, vsak sam sprevidi. Naj svet zdaj spet sodi, čemu so ti ljudje! Kaj pa bo c. kr. okrajni glavar grof Chorinsky v tej zadevi storil? Občinski svetovalec v Leskovcu je že tožil.

**Iz Cerknice** 1. avgusta. F. H. (Strašno nesrečo) smo doživeli Meniševci včeraj popoldne ob 4. uri. To-

liko je bilo toče, da je še danes po dolinah 3 čevlje na debelo leži! Žetve ne bo treba nobene, drevje pa je oklestila kakor s sekiro. Bog pomagaj!

**Iz Kamnika** 17. julija. — Evo! čitatelj „Novic“ iz naslednjega, kako se naš mili jezik uradno psuje, da neka posebna groza in jeza se mora nehoté človeka lotiti, ko vidi in čita strašno oskrunjevanje jezika in teptanje svetih pravic našega naroda. Temu v dokaz naj sledita 2 lista, da bode svet vedel in sodil po pravici, kakove kukavice imamo v svojem središču. Srenjsko predstojništvo v Podhruški je Janezu Debevcu dalo sledeči ubožni list: „Ubožni list, s katerim podpisano srenjsko in farno predstojništvo potrdi, da Janez Debevec, kajzar v Rožičnem št. 8, razun svoje kajže nima drugega premoženja. Zavolj tega ne more ne zdravnika ne zdravil plačevati, katerih v svoji hudi bolezni potrebuje“. — Na to spričalo je zapisal c. k. okrajni kirurg M. Saurau to-le opazko: „Der das geschrieben, soll sich erklären, was das heissen soll, ich bin noch nicht so weit vorgeschritten — mir ist eben so mit einem leeren Bogen gedient“.

Drugo spričalo gosp. predstojnika fare sv. Neže na Selih se je glasilo tako-le: „Spričevanje. Da je Rozala Borštnar, ljubljanska najdenka v oskrbovanji in reji pri Ani Resnek na Žobejevem hišna štev. 6 res bolna in toraj zdravniške pomoči potrebna, s tem farno predstojništvo na znanje dá“. — Na istem listu tega spričala se bere to-le: „Jest na sastopem te sprache, prosem u tak sprach pisat, de bom sastopou — je tud sapovedano toko pisat, de se sastopmo — Smo na Kranskem, jest sem terd Kranz — sato se pa ni treba spakovat dergazh — koker je nas mat uzhila — po Kransk — po Kransk. Prosem — pa ne nezhamert —“.

Pošteni Slovenec, pravični Nemec! pitam vas, je mar to spoštovanje §. 19. ako se c. kr. ranocelniki drznejo tako ravnati?! Kje je spoštovanje do urada srenje in do urada županije, da se tako predrzno in zasramljivo odgovarja od c. k. ranocelnika na slovenske spričebe vsacemu otroku razumljive? Kaj k temu pravi sl. deželni odbor? kaj sl. c. k. vlada? Kaj ne, gospodine Saurau! kruh slovenski, in vino in pivo domače to vse Vam tekne jako dobro, a jezik naroda Vam je žolc v želodcu? — Takemu ravnanju mora konec biti. Če ne znate jezika našega, učite se ga! Ako pa nečete, prejmite za „Wanderstab“ in romajte — v nemški „rajh“!

**Iz Ljubljane.** (Deželni šolski svet) je imel 27. dne julija sejo, ki je bila prva svedočba, da ministerstvo nauka ima resno voljo odstraniti ono sistemo, kateri po besedah Helfertovih glavni namen je bil ponemčiti šole v vsej Avstriji, začemši to nepošteno, pravo narodno hudo žalijoče delo že z ljudskimi šolami. Ministerstvo sedanje previdi, da eden glavnih pogojev temu, da se dožene zaželena sprava vlade z različnimi narodi, je to, da se starodavna krivica bacne iz šol in da na njeno mesto stopi to, kar po vsem svetu zahteva naravno pravo, da šole postanejo svetišče, v katerem se mladež po najloži poti uči za življenje potrebnih vednosti. Opustivši za danes vse druge obravnave ožjega okroga povemo iz te seje tedaj le dve, ki ste splošne važnosti, s tem dostavkom, da je v tej seji že bil pričujoč dr. Costa in da je v to sejo prišel tudi dr. Vrečko, c. k. deželni šolski nadzornik. Omenjene važnejše točki bile ste te dve:

Gosp. minister nauka dr. Jireček, ki, v soglasji z državnimi našimi poslanci, je ves za to, da v gimnazijah kranjskih in v realki ljubljanski je učni